

БІГНЯК О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права,
кандидат юридичних наук, доцент

ВІРТУАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

Становлення єдиного світового інформаційного простору, проникнення процесів інформатизації й комп'ютерної інтеграції у всі сфери життя суспільства, створення міжнародного ринку інформації і управління на додаток до традиційних ринків товарів, праці та капіталу поставило на порядок денний відповідні зміни у інфраструктурі, а також правовий супровід процесів, що відбуваються.

Якщо категорії ІТ-права, відповідних правовідносин, що виникають у цій сфері, питання правового регулювання надання послуг, електронної комерції вже стають темою дослідження науковців-правників, то проблеми, пов'язані з організаційно-правовими формами у ІТ-сфері на сьогодні цікавлять лише представників економічної науки. Правники ж стикаються з реальністю у вигляді бурхливого виникнення і функціонування такого явища, як віртуальні організації. Тому назріла нагальна необхідність у визначенні сутності, поняття та основних рис таких організацій з правової точки зору.

Віртуальні організації виникають як пристосування бізнесу до умов постіндустріального суспільства, яке існує у реаліях цифрового середовища, коли керівники організацій починають розуміти, що й бізнес розвиватиметься тільки тоді, коли діяльність організації буде міцно пов'язана з сучасними технологіями, зокрема з Інтернетом. При цьому створення і діяльність віртуальних організацій тісно пов'язана з формуванням і розвитком ще одного породження ІТ — мережевої економіки, яку називають також цифровою економікою, або Інтернет-економікою.

Говорячи про поняття віртуальних організацій, слід звернутися до тих, що пропонуються у літературі, переважно, економічного характеру. Зокрема, існує декілька визначень віртуальної організації як мережевої організаційної форми. Віртуальне підприємство, зокрема, визначають як співтовариство територіально роз'єднаних фірм чи співробітників, що обмінюються продуктами своєї праці і спілкуються винятково електронними засобами при мінімальному або цілком відсутньому особистому контакті [2]. З урахуванням особливостей практичного функціонування таких структур, віртуальну організацію визначають як тимчасову коопераційну мережу підприємств (організацій, окремих колективів), які мають ключові компетенції для найкращого виконання ринкового замовлення, що базується на єдиній інформаційній

системі. Її визнають найбільш передовою формою сучасного підприємства, що є об'єднанням мережі організацій з її вузлами і зв'язками з інформаційно-технічними засобами [1, с. 107].

Термін «віртуальна організація» використовують у двоякому сенсі. У абстрактному значенні віртуальна організація означає найбільш передову і ефективну форму побудови організації, що є найкращою з погляду наявних технічних і нових економічних умов. У конкретнішому сенсі, віртуальна організація передбачає мережеву, комп'ютерно-опосередковану структуру компанії, що складається з неоднорідних частин, розміщених у різних місцях. У деяких роботах віртуальні організації, або підприємства позначають іншими термінами: «мережеві організації», «віртуальні підприємства» [6], тощо. Зазвичай, йдеться про мережі партнерів (підприємств, організацій, окремих колективів, які спільно здійснюють діяльність з розробки, вироблення й збуту певної продукції, надання послуг різноманітного характеру.

Здійснюються також спроби дати визначення віртуальних організацій і правниками. Так, віртуальні організації визначаються як існуючі у віртуальному просторі суб'єкти господарської діяльності, до складу яких входять фізичні та юридичні особи, що мають внутрішню структуру, розподіл обов'язків і регламентацію взаємовідносин між учасниками. Ключовою особливістю віртуального підприємства називають при цьому те, що основою об'єднання фізичних і юридичних осіб є сучасні інформаційні або комунікаційні технології [4]. Як здається, запропоноване визначення не можна назвати вдалим, оскільки воно мало чим відрізняється від визначення реальної організації.

З метою з'ясування специфіки віртуальних організацій, слід, на нашу думку, встановити їх характерні риси.

Віртуальні організації мають низку особливостей, характерних рис, які відрізняють їх від організацій у реальному секторі економіки.

Так, віртуальні організації є більш фрагментарними і мінливими, орієнтованими на нові ідеї, інновації, на швидке реагування потреб ринку, що виникають. При цьому віртуальні організації мають нові можливості, які виникають завдяки новітнім інформаційним технологіям. Оскільки віртуальні організації являють собою, як правило, об'єднання зусиль партнерів, таке співробітництво в межах організації носить рівноправний характер, має більш творче забарвлення. Таким чином, побудова відносин ґрунтується на ідеях, компетентності і партнерстві партнерів, що беруть участь у віртуальній організації. Будучи організаційною формою інформаційного суспільства у сфері бізнесу, суспільних комунікацій тощо, глобальні мережі зв'язку, такі як Інтернет, Інтранет сприяють формуванню бізнес-структур, до переліку характерних рис яких входить зниження дефіциту інформації та підвищення ефективності її використання, активізація процесів накопичення та переміщення знань, встановлення високого рівня довіри, інтенсифікація коопераційних взаємозв'язків між фірмами – партнерами тощо.

Такі бізнес-структури завдяки гнучкості можуть швидко адаптуватися до змін ринку та трансформуватися у нові структури, формуючи такий рівень компетенції, який є необхідним для організації виробництва товарів та послуг залежно від потреб ринку.

На відміну від звичайної організації, віртуальна організація може вирішити проблему, що виникла, без залучення значних матеріальних коштів, шляхом пошуку нових партнерів, які мають відповідні ресурси, знання й можливості, для спільної організації та реалізації відповідної діяльності. Зазвичай, таке партнерство є тимчасовим, обмежене певним строком, або досягненням мети, якої прагнули партнери. Нова віртуальна організаційна форма бізнесу виникла як необхідність забезпечувати конкуренцію за обмежених ресурсів та фінансів з метою якнайшвидшої реалізації запитів клієнтів при введенні нових технологічних інфраструктур. Так, зазначається, зокрема, що потенційні можливості економії витрат від візуалізації економічної діяльності підприємств зростають при розвантаженні бізнес-процесів організацій також на тих ринках, де довгий ланцюжок постачань і використання ІКТ дає змогу підприємствам скорочувати кількість посередників при укладанні та виконанні угод. У віртуальних організаціях витрати скорочуються на 10-25% [5].

У світі існує вже чималий досвід у сфері практичного функціонування віртуальних фірм [3, с. 378].

Підсумовуючи проведені дослідження, запропонуємо визначення віртуальної організації як такого виду тимчасового об'єднання фізичних та (або) юридичних осіб, яке створюється з метою спільної організації та реалізації інноваційної діяльності, організації виробництва товарів та послуг залежно від потреб ринку за допомогою інформаційних технологій.

Список використаної літератури:

1. Гошинський А. Віртуальні кластери як об'єкти інтегрованого маркетингового управління // Маркетинг в Україні. — 2009. — № 2. — С. 47.
2. Електронний ресурс: Режим доступу : <http://www.msd.in.ua>
3. Плєскач В.Л., Затонацька Т.Г. Електронна комерція: Підручник. — К.: Знання, 2007. — 535 с.
4. Крупа К.В. Практичний досвід використання віртуальних організацій. Режим доступу: file:///C:/Documents%20and%20Settings/41/Рабочий%20стол/ape_2012_1_48.pdf
5. Проскура Є.О. Віртуальні підприємства як нова форма організації бізнесу в умовах побудови інформаційного суспільства Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2009/Economics/42101.doc.htm
6. Сидоренко С. Новые направления в развитии машиностроительных предприятий : Электронный ресурс: Режим доступа : URL.: <http://www.nestu.ru>